

Tomasz Wałek

Zakład Zarządzania na Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie, Górnośląska Wyższa Szkoła Handlowa w Katowicach, Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie.

ZARZĄDZANIE BEZPIECZEŃSTWEM IMPREZ MASOWYCH I ZGROMADZEŃ JAKO ZADANIA SZCZEGÓLNE WŁADZ LOKALNYCH

ABSTRAKT

Konstytucja Rzeczypospolitej daje gwarancję każdemu obywatelowi Polski wolność i swobodę organizowania pokojowych zgromadzeń jak i aktywne uczestnictwo w różnych imprezach masowych. Zadaniem organizatorów jak i władz lokalnych jest zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim uczestnikom. Artykuł jest próbą zdefiniowania obowiązków i zadań wykonywanych przez władze lokalne – z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych i zgromadzeń realizowanych w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE

Bezpieczeństwo, zagrożenie, zgromadzenie, impreza masowa, władze lokalne

ABSTRACT

Constitution of the Republic guarantees every citizen freedom and the free hand in peaceful assembly and active participation in various mass events. The task of the organizers and the local authorities is to ensure the safety of all participants. This article is an attempt to define the duties and tasks performed by local authorities - in the field of the safety of public events and meetings conducted in Poland.

KEYWORDS

Safety, risk, assembly, mass event, the local authority

1. WPROWADZENIE

Bezpieczeństwo państwa jest istotnym elementem polityki funkcjonowania każdego kraju na świecie. Zapewnienie poziomu bezpieczeństwa obywatelom jest obowiązkiem Państwa, które jako za zadanie priorytetowe powinno sobie postawić stworzenie odpowiednich struktur zapewniających ochronę obywatelom prawa – nie tylko podczas codziennego funkcjonowania – ale i również podczas zdarzeń niecodziennych, jakimi są: wystąpienia, zgromadzenia obywateli mających na celu np. wyrażenie swojej opinii czy też imprezy masowe o charakterze artystyczno-rozrywkowym, sportowym i innym – organizowane dla obywateli z różnych powodów (obchody świąt narodowych, uroczystości, wydarzenia sportowe, kulturowe itd.)¹. Bezpieczeństwo zarówno zgromadzeń jak i imprez masowych – w których biorą udział grupy ludzi – zależy od wielu połączonych ze sobą elementów – ze względu na zaistnienie potencjalnego zagrożenia – priorytetem jest szeroko pojęte bezpieczeństwo wszystkich osób biorących udział w imprezie masowej, co wymusza na organizatorach spełnieniu rygorystycznych nakazów – narzucanych przez władze. Za bezpieczeństwo możemy przyjąć fakt, iż jest to stan obiektywny polegający na braku zagrożenia, odczuwany subiektywnie przez jednostki lub grupy, jako przedmiot badań ma charakter multilateralny (wielostronny, wielowymiarowy) i jest czymś więcej, niż sumą zagrożeń². Warunki i nakazy narzucone organizatorom przez władze odpowiedzialne za bezpieczeństwo lokalne polegają na spełnieniu przez organizatora wymogów w zakresie bezpieczeństwa osób obecnych na imprezie, w czasie jej trwania, ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia pod względem medycznym, a także technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciw pożarowymi i sanitarnymi. Władze lokalne realizuje ustawowe obowiązki w zakresie ochrony zdrowia i życia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami na bezpieczeństwo i porządek publiczny, w miejscach publicznych i środkach komunikacji, a także wykrywania przestępstw i wykroczeń oraz ścigania ich sprawców, szczególnie starannie przygotowują się do każdej z takich imprez i angażuje każdorazowo w te przedsięwzięcia poważne siły i środki własne. Za istotne należy uznać kompetencje jakie ustawa przyznała organom gmin w zakresie udzielania zezwoleń na ich organizacje. Daje ona określone prerogatywy wojewodom, starostom, prezydentom miast, burmistrzom oraz wójtom. Rozpoczyna się to od wyrażania przez nich zgody (lub dezaprobaty) na przeprowadzenie określonych imprez a kończy cofnięciem wydanego zezwolenia. Władze nie są jedynym podmiotem, który z mocy prawa jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo i porządek na imprezach masowych. Zgodnie z zapisem Ustawy z dnia 20.03.2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, konkretne obowiązki w tej sferze nałożono na organizatorów. Na podstawie Rozdziału 7 - art. 38 Ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, podmiotami uprawnionymi do otrzymywania informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, są³: Policja; prokuratura; sądy; Straż Graniczna; Państwowa Straż Pożarna; Biuro Ochrony Rządu; Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego; Żandarmeria Wojskowa;

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

² KORZENIOWSKI L.F., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*. Warszawa, Difin 2012, str. 76.

³ Ustawa z dnia marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych (DzU z 2009 r., nr 62, poz.504 z późn. zm.).

straże gminne (miejskie); organy administracji publicznej właściwe w sprawach wydawania zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej; służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo na obszarach kolejowych, zarządcy infrastruktury kolejowej, przewoźnicy publiczni; związki sportowe o zasięgu ogólnokrajowym; kluby sportowe; organizatorzy masowych imprez sportowych, w tym meczów piłki nożnej; podmioty zarządzające rozgrywkami oraz w razie potrzeby instytucje zagraniczne. Ponadto podmiotami zobowiązanymi do przekazywania informacji (art. 39), są podmioty wyżej wymienione oraz: Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego oraz sądy, w których zapadło prawomocne orzeczenie o ukaraniu za wykroczenie karą inną niż kara aresztu; związki sportowe; organizatorzy; właściciele obiektów, na terenie których organizowane są masowe imprezy sportowe, w tym mecze piłki nożnej; organizatorzy turystyki i krajowi przewoźnicy realizujący publiczny transport zbiorowy.

2. ORGANIZACJA I BEZPIECZEŃSTWO ZGROMADZEŃ.

Ustawa z dnia 5 lipca 1990 r. Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 51, poz. 297 z późn. zm.), definiuje, że każdy może korzystać z wolności pokojowego zgromadzania się a zgromadzeniem jest zgrupowanie co najmniej 15 osób, zwołane w celu wspólnych obrad lub w celu wspólnego wyrażania stanowiska. Zgodnie z ustawą zgromadzenie nie może powodować zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego oraz życia lub zdrowia albo praw i wolności innych osób. Dlatego m.in. w zgromadzeniach nie mogą uczestniczyć osoby posiadające przy sobie broń, materiały wybuchowe lub inne niebezpieczne narzędzia. Przepisów ustawy prawo o zgromadzeniach nie stosuje się do zgromadzeń organizowanych przez organy państwowe, samorządu terytorialnego, a także odbywanych w ramach działalności kościoła katolickiego bądź innych związków wyznaniowych. Z punktu prawnego – istnieje możliwość ograniczenia organizacji zgromadzenia – jednak dzieje się to wyłącznie na drodze ustawowej a powodem mogą być tylko względy bezpieczeństwa państwowego, porządku publicznego, orálności prawnej lub praw i wolności innych osób. Zasadniczym narzędziem państwa, służącym do przeciwdziałania występowaniu zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego, a także właściwego reagowania na już poczynione naruszenia w tym zakresie, jest wyodrębniona formacja w postaci Policji. Wszystkie wymienione służby tworzące Policję, realizują w mniejszym lub większym stopniu zadania w zakresie ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego⁴

Decyzja dotycząca organizacji zgromadzeń należy do zakresu kompetencji gminy, a organem odwoławczym od decyzji wydanych przez władze gminy jest wojewoda. Organizator powinien nie wcześniej jak 30 dni i nie później niż 3 dni przed datą planowanego zgromadzenia poinformować władze lokalne o: danych organizatora (imię, nazwisko, data urodzenia, adres zamieszkania), miejsce i datę oraz godzinę rozpoczęcia wraz z planowanym czasem trwania, przewidywalna liczna uczestników, ewentualna trasa przejścia. W wniosku o zgodę na zgromadzenie – organizator powinien również zamieścić listę planowanych środków służących zapewnieniu pokojowego przebiegu zgromadzenia – jak i również listę środków – o które prosi gminę o dostarczenie na czas organizacji zgromadzenia⁵. **Po wydaniu zgody na przeprowadzenie zgromadzenia – obowiązkiem gminy w miarę możliwości potrzeb – jest zapewnienie na wniosek organizatora – ochrony policyjnej wszystkim uczestnikom zgromadzenia.** W trakcie przebiegu zgromadzenia

⁴ DWORZECKI J., *Policja w Polsce. Wybrane zagadnienia*, EAS, Kraków 2011, str. 48.

⁵ BEJGIER W., STAJENKO B. G., *Ochrona Osób i Mienia*. Warszawa 2010, s. 306.

organizatorzy – mają prawo korzystać z pomocy Policji oraz straży gminnej (miejskiej) – w ramach zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzeniu (pomoc przy żądaniu opuszczeniu zgromadzenia przez osobę naruszającą przepisy prawa). **Zadaniem władzy jest nie tylko wyrażenie zgody na przeprowadzenie zgromadzenia jak i udzielenie wsparcia (pomoc Policji przy zapewnieniu bezpieczeństwa), ale i również kontrola prawidłowego przebiegu zgromadzenia** – na które to ma prawo delegować przedstawiciele gminy, legitymujących się specjalnym upoważnieniem. Przedstawiciel gminy ma prawo w każdej chwili – rozwiązać zgromadzenie, jeżeli jego przebieg zagraża życiu lub zdrowiu ludzi, lub gdy po prostu narusza przepisy ustawy prawo o zgromadzeniach.

3. ORGANIZACJA I BEZPIECZEŃSTWO IMPREZ MASOWYCH

Podstawą prawną dla organizacji imprez masowych będzie ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych z późniejszymi zmianami. Ustawa ta określa wszystkie warunki, zasady, uprawnienia i obowiązki związane z bezpieczeństwem imprez masowych, zawiera również słownik wszystkich wyrażen ustawowych dotyczących terminów w ustawie występujących. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych określa więc przede wszystkim warunki bezpieczeństwa imprez masowych. Ponadto określa również tryb wydawania zezwoleń które w konsekwencji umożliwiają przeprowadzenie takiej imprezy oraz określa zasady odpowiedzialności zarówno organizatorów jak i uczestników imprezy masowej. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych określa też uprawnienia organizatorów związanych z ich organizacją. Opisuje również zasady postępowania podczas przetwarzania i gromadzenia informacji dotyczących bezpieczeństwa⁶. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych⁷ wyróżnia trzy typy imprez masowych: imprezę masową sportową, artystyczno-rozrywkową oraz imprezę masową – mecz piłki nożnej. I tak za imprezę masową artystyczno-rozrywkową jest każda impreza o charakterze artystycznym lub rozrywkowym, imprezą sportową jest impreza masowa mająca na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowana na: stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc, dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000, a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej – nie mniej niż 300, lub terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 1000. Imprezą - meczem piłki nożnej jest masowa impreza sportowa mająca na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowana na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych wyróżnia również imprezę masową podwyższonego ryzyka w czasie której, zgodnie z informacją o przewidywanych zagrożeniach lub dotychczasowymi doświadczeniami dotyczącymi zachowania osób uczestniczących, istnieje obawa wystąpienia aktów przemocy lub agresji. udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie

⁶ WOJTAL J., MILEWICZ M., *Ochrona Osób i Mienia – Licencje i Bezpieczeństwo Imprez Masowych*. Toruń 2011, s.734.

⁷ Ustawa z dnia marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych (DzU z 2009 r., nr 62, poz.504 z późn. zm.).

z przepisami prawa. W przypadku organizacji imprezy masowej zakwalifikowanej jako impreza masowa podwyższonego ryzyka liczby udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynoszą nie mniej niż: - 300 – dla stadionu, innego obiektu niebędącego budynkiem lub terenu umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej, - 200 – dla hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej, - 200 – dla meczu piłki nożnej.

Za bezpieczeństwo imprezy masowej w miejscu i czasie jej trwania odpowiada jej organizator, którym może być osoba prawna, osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej. Bezpieczeństwo imprezy masowej obejmuje spełnienie przez organizatora wymogów w zakresie: zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie, ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia pod względem medycznym, zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz z służącymi tym obiektom instalacji, urządzeniami technicznymi, itd. Za kwestie bezpieczeństwa w czasie i miejscu przeprowadzania imprezy masowej dbają służby porządkowe i informacyjne organizatora. Członkowie służby porządkowej działają na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej. Członkowie służby informacyjnej działają na rzecz bezpieczeństwa uczestników imprezy masowej, w szczególności przez informowanie ich o przyjętych rozwiązaniach organizacyjnych w szczególności przeciwpożarowymi. **Organem wydającym zezwolenie na przeprowadzenie imprezy masowej jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce przeprowadzenia imprezy masowej.** W celu przeprowadzenia imprezy masowej organizator, nie później niż na 30 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia imprezy występuje z wnioskiem do właściwego organu o wydanie zezwolenia (zgodnie z ustawą organizator imprezy masowej jest obowiązany do zapewnienia bezpieczeństwa osobom na imprezie oraz porządku w czasie jej trwania. **Zadaniem władz lokalnych (wójt, burmistrz, prezydent), jest gruntowne sprawdzenie wniosku organizatora ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia bezpieczeństwa przez organizatora, w związku z tym, władze mają zażądać od organizatora dodatkowej dokumentacji (dot. protokołów kontroli, zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności za szkody, itd.).** W związku z tym organizator imprezy masowej musi zapewnić: spełnienie wymogów określonych w przepisach prawa, a szczególności przepisów prawa budowlanego, w przepisach sanitarnych i przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej; służbę porządkową i informacyjną; pomoc medyczną i zaplecze sanitarne; drogi ewakuacyjne oraz drogi dojazdu dla służb ratowniczych i Policji; warunki zorganizowania łączności pomiędzy podmiotami biorącymi udział w zabezpieczeniu imprezy masowej; sprzęt ratowniczy i gaśniczy oraz środki gaśnicze niezbędne do działań ratowniczo – gaśniczych; w razie potrzeby pomieszczenia dla służb kierujących zabezpieczeniem, regulamin obiektu lub regulamin imprezy masowej⁸.

Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych określa, iż obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa jej uczestnikom – nie spoczywa tylko i wyłącznie na organizatorze, ale i również spoczywa na wójcie (burmistrzu, prezydencie miasta), wojewodzie, Policji, PSP i innych jednostkach organizacyjnych ochrony przeciwpożarowej, służbach odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny na obszarach kolejowych, służbie zdrowia oraz innych właściwych

⁸ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych (Dz. U. Nr 220, poz. 2179).

służbach i organach. Zabezpieczeniem imprezy masowej jest ogół skoordynowanych przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z imprezą masową. Działania w ramach zabezpieczenia imprezy masowej są podejmowane przed imprezą, w czasie jej trwania, a także po jej zakończeniu, a ich celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z tą imprezą. **Zadaniem władz jest ocena – czy organizowana impreza masowa – jest imprezą podwyższonego ryzyka (wynika to z: informacji o przewidywanych zagrożeniach, opinii komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji lub wniosku zarządzającego rozgrywkami. Władze mają również prawo do odmowy wydania zezwolenia na organizację imprezy ze względu na złożenie wszystkich wymaganych dokumentów.** W trakcie przebiegu imprezy masowej: **wójt, burmistrz lub prezydent są zobowiązani do obligatoryjnego kontrolowania imprezy masowej pod względem zgodności jej przebiegu z warunkami określonymi w zezwoleniu.** Wykonując czynności związane z kontrolą zgodności przebiegu imprezy masowej z warunkami określonymi w zezwoleniu organ może korzystać z sił i środków właściwego miejscowo: komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, komendanta powiatowego (miejskiego) Państwowej Straży Pożarnej, dysponenta zespołów ratownictwa medycznego oraz państwowego inspektora sanitarnego⁹. **Organ w związku z przeprowadzoną kontrolą ma prawo do:** żądania od organizatora informacji, dokumentów i danych, niezbędnych do sprawowania kontroli, swobodnego wstępu do miejsca przeprowadzania imprezy masowej i innych pomieszczeń związanych bezpośrednio z przeprowadzaniem imprezy masowej, przeprowadzania lustracji miejsc przeprowadzania imprezy masowej i innych pomieszczeń związanych bezpośrednio z przeprowadzaniem imprezy masowej, żądania od osób działających w imieniu i na rzecz organizatora udzielania informacji w formie ustnej i pisemnej¹⁰. **Władze mają również prawo do wydania decyzji o przerwaniu imprezy masowej w przypadku stwierdzenia niespełnienia przez organizatora warunków określonych w zezwoleniu, nadając jej rygor natychmiastowej wykonalności, o czym niezwłocznie powiadamia właściwego wojewodę.** Komendant główny Policji jest organem administracji rządowej właściwym w sprawach gromadzenia i przetwarzania informacji dotyczących bezpieczeństwa masowych imprez sportowych, szczególnie zaś meczów piłki nożnej, mających na celu zapobieganie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń związanych z tymi imprezami. **Po zakończeniu przebiegu imprezy masowej wójt, burmistrz, prezydent miasta zobowiązani są do niezwłocznego przekazania komendantowi, w ciągu 24 godzin od chwili otrzymania, wszelkich informacji dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych.** Przekazywanie informacji odbywa się poprzez specjalne karty rejestracyjne¹¹.

⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 sierpnia 2009 r. w sprawie zakresu instrukcji postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (Dz. U. Nr 135, poz. 1113).

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie szczegółowego trybu ustalania szkód powstałych w związku z działaniami w miejscu i czasie trwania imprezy masowej oraz trybu występowania o wypłatę odszkodowań (Dz. U. Nr 121, poz. 1006).

¹¹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 sierpnia 2009 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji w czasie trwania imprezy masowej (Dz. U. Nr 125, poz. 1039).

4. ZAKOŃCZENIE

Zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom zgromadzeń oraz imprez masowych – nie należy tylko i wyłącznie do obowiązków organizatora, ale i również jest kompetencją władz lokalnych. To właśnie wójt, burmistrz czy prezydent miasta – powinien prawidłowo ocenić wnioski organizatora pod względem zapewnienia bezpieczeństwa. Po wydaniu zgody do kompetencji władz należy pomoc przy zapewnieniu organizacji, nadzór i kontrola. Dzięki sprawnej i prawidłowej współpracy organizatora z władzami, Policją i innymi służbami – istnieje większa szansa na zapewnienie bezpieczeństwa uczestnikom, stąd rola władz przy organizacji imprez masowych oraz zgromadzeń jest kluczowa.

BIBLIOGRAFIA

1. KORZENIOWSKI L., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*. Warszawa, Difin 2012, str. 76.
2. WOJTAL J., Milewicz M., *Ochrona Osób i Mienia – Licencje i Bezpieczeństwo Imprez Masowych*. Toruń 2011, s.734.
3. BEJGIER W., Stajenko B., *Ochrona Osób i Mienia*. Warszawa 2010, s. 306.
4. DWORZECKI J., *Policja w Polsce. Wybrane zagadnienia*, EAS, Kraków 2011, str. 48.
5. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
6. Ustawa z dnia marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych (DzU z 2009 r., nr 62, poz.504 z późn. zm.).
7. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych (Dz. U. Nr 220, poz. 2179).
8. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 sierpnia 2009 r. w sprawie zakresu instrukcji postępowania w przypadku powstania pożaru lub innego miejscowego zagrożenia w miejscu i w czasie imprezy masowej (Dz. U. Nr 135, poz.1113).
9. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie szczegółowego trybu ustalania szkód powstałych w związku z działaniami w miejscu i czasie trwania imprezy masowej oraz trybu występowania o wypłatę odszkodowań (Dz. U. Nr 121, poz. 1006).
10. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 sierpnia 2009 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji w czasie trwania imprezy masowej (Dz. U. Nr 125, poz. 1039).